DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,

DE

NITIO MENSIUM FINE MORBORUM,

QUAM AUSPICE DEO PROPITIO

Et Consensu atque Auctoritate Gratiosæ Facultatis Medicæ

IN ALMA REGIA FRIDERICIANA,

PRÆSIDE

N. D. MICHAELE ALBERTI,

CR. MAJ. REG. BORUSS. AULICO ET CONSIST. MAGDEB. CONSILIARIO, MED. ET PHILOS. NATUR. PROFESSORE PUBL. ORDIN. ACAD. NAT. CUR. COLLEGA, SOCIET. REG. BORUSS. SCIENT. SODALI, ETC.

Domino Patrono, Præceptore ac Promotore suo, omni honoris cultu prosequendo,

PRO GRADU DOCTORIS

misque in Medicina Honoribus & Privilegiis Doctoralibus legitime impetrandis,

HORIS LOCOQUE CONSVETIS, ANNO MDCCXXVII. D. DECEMBR.

PUBLICAE ERUDITORUM VENTILATIONI SUBJICIET

AUCTOR ET DEFENDENS

JOHANN ADAM HARTMANN BREBISIUS,

MÜNCHBERGA - BARUTHINUS.

HALÆ MAGDEB. LITTERIS HENDELIANIS.

VIRO

EXCELLENTISSIMO, EXPERIENTISSIMO,

NEC NON *AMPLISSIMO DOMINO,*

DOMINO

D. JOH. ERHARDO DONAUERO,

MONACHO-MONTANORUM POLYATRO AC PHYSICO PROVINCIALI MERITISSIMO,

PATRONO ET PRÆCEPTORE SUO ÆTATEM USQUE DEVENERANDO

HANC DISSERTATIONEM

DEDICAT, ET CONSECRAT

AUCTOR.

VIR
EXCELLENTISSIME, EXPERIENTISSIME DOCTISSIMEque PATRONE COLENDISSIME.

LIcet ita, VIR EXCELLENTISSIME! in exercitatione dicendi, & ſcribendi verſatus eſſem, ut nihil ſupra eſſe poſſet, & in me tam ſingularis vocis eſſet commendatio, ut oratio ex ore meo melle flueret dulcior: eximia tamen iſta merita, quæ ex mirifico incredibilis TUÆ erga me Benevolentiæ, fonte, largiter in me promanarunt, ſatis digne explicare, & ita, ut par eſt, deprædicare non valerem. Nam ſi admirabilem tantorum a TE in me collatorum Beneficiorum apud animum propono multitudinem, & accuratiori mentis lance eam perpendo, ſtatim nullam plane linguam ſatis diſertam, & ad enarranda, & ad extollenda tanta merita ſatis idoneam eſſe video. Si quid enim eſt in me ingenii, quamvis ſit exiguum, aut ſi qua experientia Doctrinæ Medicæ, cui me, usque ad hoc tempus, operam navaſſe, non inficior: iſta omnia a TE profecta eſſe, non poſſum non, quin ingenue confitear. Eximias

igitur

igitur grates TIBI referre opus me habere existimo, propterea, quod TE in excolendo animum meum tam humanitate, quam studiis, ita fidelem, & integrum præstitisti Doctorem, ut jam ex eruditissima tua institutione non mediocrem, sed incredibilem quandam sentiam utilitatem: TU excitasti animum meum ad studia, ut illa felici progressu in Academia Fridericiana, ingeniis doctissimis, & eruditissimis hominibus affluenti, prosequi potuerim, & quid plura? TU Dux, & Autor mihi Parente orbato ad omnem meam felicitatem promovendam extitisti, TU januam mihi ad illam aperuisti, ut faciliori labore ad istam nunc pervenire possim. O! quam jucunda istius est temporis recordatio, quo mihi ab ore tuo nil nisi Verba eruditione redundantia proferenti pendere licuit, non possum satis exprimere verbis, quanto animus meus afficiatur gaudio, si istud jucundissimum tempus in memoriam revocare soleo. Nam cui non hoc singularem afferat lætitiam? & quis non ex hoc mirificam capiat voluptatem, cum quis tam excellenti quasi privilegio gaudeat, ut possit quotidie Virum Summum, summo ingenio, & præstantissimo Judicio præditum, qualis TU es, VIR EXCELLENTISSIME! convenire, & Doctrina istius frui dexterrima. Cum itaque tam insignem TUOrum erga me Meritorum esse magnitudinem, constat, ut non ista modo nunquam remunerare, sed ne pro istis quidem dignas referre gratias valeam: hanc idcirco dissertationem, ut aliquod tantummodo studii, officiorum, & animi mei in TE argumentum, & documentum ederem, Celebri TUO Nomini dedicavi consecravi. Quamvis autem hanc Dissertationem levem, & non satis dignam Summorum, & eruditorum Virorum personis esse judicem: tamen abs TE submisso petere studio non erubesco, ut illam non tanquam Specimen aliquod eruditionis solenne, sed ut exiguum

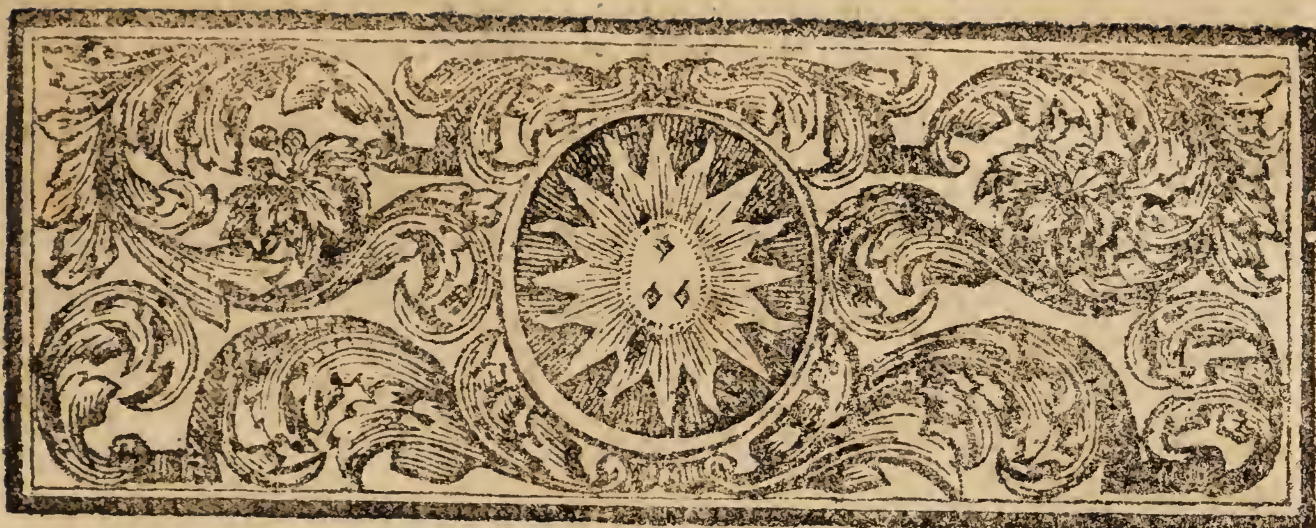
sinceri,

sinceri, & non fucati mei erga TE Amoris Testimonium agnoscas, & lubenti accipias animo, & si quid forsitan quod ab omni eruditione remotum TIBI meas Theses legenti, ob oculos veniat, ingenio meo rudi, pro TUA admirabili humanitate, qua me hactenus amplexus es, veniam dare, velim non recuses. Quod si feceris; me TIBI semper devinctum, & arctissime obstrictum habebis, & si quid est in me officii, quod tibi præstare possim ad id omni tempore TIBI adero paratissimus. Quod vero superest, pro tot tantisque quibus me hactenus affecisti, meritis, magnas ex intima cordis abysso, ago, habeoque gratias, ista nulla unquam oblivio, nulla ætas, ex animo delebit meo, sed memoriæ semper inhærebunt fixa, & quasi marmori manebunt incisa: Nunquam etiam Summum & Omnipotens Numen ardentibus efflagitare precibus desistam, ut non TE modo unacum Splendida TUA Familia semper Salvum incolumemque conservare; sed præstantissima etiam, & gravissima TUA negotia secundare, & benedictione sua promovere velit: tandem vero ut clarissima laudis TUÆ Fama, quæ jam magnum ascendit fastigium, perpetuo floreat vigeat virescat ex intimo corde precor. Vale & Fave.

EXCELLENTISSIMI
NOMINIS TUI

cultori obsequiosissimo

J. A. H. BREBISIO.

PROOEMIUM.

SI quid unquam poteſt inveniri, quod inæſtimabili corporis humani quam maxime inſervit ſaluti, profecto ipſa eſt Natura, ſiquidem luce clarius apparet meridiana; quod iſta non eam ſolum materiam, quæ conſervationi corporis ſingulariter conducit & valetudinem mirifice promovet, libenter recipere & fovere ſoleat, ſed quod omne etiam objectum corpori ſuo vel moleſtias afferens, vel plane triſtem interitum minitans, tantis, quantis poteſt expellere contendat viribus. Hanc igitur incredibilem quantam Naturæ eſſe virtutem, ut iſta, quæ integræ hominis ſaluti nocent, ſedulo removeat & quaſi evomat, quilibet, in quo aliquid tantummodo reſidet ingenii mecum ingenue confiteri non erubeſcet. Nonne enim hæc admirabilis & præſtantisſima quædam eſt virtus? quam in vomitu, ex nimia aut ciborum, aut potulentorum ingeſtione exiſtenti præſtat, & oſtendit: quod ſi non faceret, quantum inde veniret damni, & quam peſtifer inde oriretur morbus, ſufficientibus non poteſt exprimi verbis. Quemadmodum igitur omne

istud,ex cujus nimia abundantia varia morborum genera profluere solent, removet : ita etiam sæpenumero, ne nimia sanguinis copia membra sic obruantur,ut inde multas sentiant molestias,multaque experiantur incommoda, hæmorrhagiam, quæ facit, ut sanguis superfluus abducatur, instituit. Quod si enim sanguinem accuratiori consideremus mente, & ejus principia constitutiva paulo exactius perpendamus, statim videmus, istum vi combinationis suæ commode posse efficere, ut corpus non multis solum & variis gravissimis implicetur morbis, & acerbis defatigetur cruciatibus, sed etiam ut omnes ejus vires debilitentur, & plane destruantur; siquidem neminem Medicorum fugit, quod sanguis ex triplicibus & aliquibus contrariis constet principiis, quæ ad firmam inter se connexionem servandam plane inepta existunt. Compositus enim sanguis in se continet, aquam,Lympham,& Sanguinem stricte ita vocatum, qui seorsim consideratus terreo-oleoso-aqueam substantiam nobis ob oculos ponit : notum autem est, quod hi humores difficillime commisceri possint,& quod conceptam schesin, nisi perpetuo circumagitentur motu, iterum admittant. Sicuti enim omnes oleaginosæ, vel pingues substantiæ cum aqueis, non facili labore, sed sedula & frequentissima agitatione quadantenus couniuntur : ita res etiam sese habet cum ambobus, de quibus jam mentio facta est,humoribus,nimirum cum humore aqueo, & lympha tanquam liquore oleoso-pingui. Quapropter Naturam,quæ præses quasi est corporis nostri, maxime opus habere existimo, ut in conservando & promovendo motu sanguinis circulatorio strenue laboret,ne supra recensiti humores in tota sanguineæ crasis massa turbas excitent tristissimas, & ne damnosam contrahant confusionem,quæ partes corporis solidas ad subeundam ulcerosam vel putredinoso-sphacelosam corruptionem facile posset disponere. Nam si massa humorum, præcipue vero sanguinis in corpore nostro sive ex lauta diæta, sive ex neglectu hæmorrhagiarum tam naturalium quam artificialium, sive ex alia causa ita superflue adaucta est,ut abundet, tunc luculenter nobis conspicere licet, istam abundan-

tiam.

tiam, uti omne nimium vertitur in vitium, Naturæ plus damni, quam salutis afferre, & eam in motu rite administrando circulatorio quam maxime impedire, dum nimirum aucta mole sua vires corporis vehementer aggravat, & ita supprimit, ut omni plane destituantur vigore, quo tandem fit, ut non sanguis modo in partibus poroso-cibroso-carneis, sed & in minimis restagnet vasculis, secessus efformet, spissitudinem inducat densissimam, & nisi rebus sic se habentibus per debita auxilia adferatur cito medela, infarctus, & obstructiones se se exerunt, & demum ipsa existit stasis, quæ innumera corpori parit detrimenta. Quapropter istam admirabilem Naturæ virtutem, quam in imminuenda massæ sanguineæ exuperantia per hæmorrhagiarum administrationem præstat, satis digna non posse extolli laude arbitror. Superfluum enim sanguinem acerbissimorum matrem quasi & genetricem esse morborum, non possum non aperte confiteri. Falsam idcirco Helmontii sententiam, qui sanguinem sensu excellentiori thesaurum vitæ putat, maxime reprehendendam, & plane rejiciendam esse censeo: quia sane nubila est, & firmo rationis lumine caret: quod si enim hoc assertum integræ consentiret veritati, sequeretur inde, ut per majorem sanguinis copiam inæstimabilis hominis sanitas multo commodius conservaretur, & vita per longius temporis spatium protraheretur. Cum autem experientiam contrarium testari videmus, merito ab hac sententia, nulla solida ratione suffulta discedendum arbitror, & optimum & saluberrimum consilium esse puto, ut ipsum Naturæ ductum sequamur, qui statim ab ineunte ætate abundanti sanguinis copia corpus liberare hominis præcipit, ne inde multi, & varii molesti proveniant morbi, qui vires & artus tam vehementer excruciant, & debilitant, ut sæpius nullam pristinæ recuperandæ salutis spem reliquam esse, videatur. Quam ob causam in prima statim pueritia Natura nobis singularem & admirabilem hæmorrhagiarum ordinem ostendit: primo nimirum hæmorrhagiam producit narium, cujus quidem multæ afferi possent rationes, hac autem unica tantum, quia festinatio prohibet, contenti esse volumus. Nam

isto tempore infantes non modo ab intra varias ediscendo & imitando labores atque lectiones caput vehementer ita exagitant, ut insignis in illo humorum existat affluxus, sed ut etiam ab extra multis læsionibus, sicuti contusionibus, collisionibus &c. haud infrequenter affligatur, & quod superest, sæpenumero videmus, quod infantes non raro denudatum, & liberæ solis irradiationi expositum gerant caput, fieri aliter hac re non posse existimo, quam, ut Natura sanguinem circa hanc partem collectum, cum imprimis illam hoc ætatis termino in moralibus cum capite singulari habere commercium, constet, per nares excernat. Dum autem pueruli temporis progressu quoad partes inferiores magis magisve firmi & robusti redduntur, tunc istos a supra indicatis injuriis liberari, patet, & dum caput, memoriamque ediscendo diutius exercere abstinent, hæmorrhagias caput deserentes ad inferiores corporis regiones descendere, & imprimis pectus aggredi, neminem Medicorum esse posse arbitror, quem fugiat, licet quidem non inficias ire possim, hæmorrhagiam narium frequenter non ex pueritia solum & adólescentia in juventutem, sed in postera etiam annorum septenaria transferri. Quod si vero juvenili ætate sanguinis e pectore eructationem producat, & gignat Natura, tunc illam sanguinis excretionem a Medicis hæmoptysin nuncupari, constat, cujus nexum causalem una cum ætiologia vomitus, ac mictus cruenti, sudoris sanguinei, &c., quoniam hæc omnia ad suspectarum hæmorrhagiarum censum pertinent, merito silentio prætereundum esse censeo, & de iis saltem mentionem faciendam esse puto, quæ tam ratione temporis invasionis, & recursus, quam ratione loci, ex quo contingunt, utiles dici possunt: ut sunt fluxus hæmorrhoidum ac mensium legitimus. Quapropter me ad alteram salubrium hæmorrhagiarum speciem, postquam de priori narium nempe hæmorrhagia verba quædam feci, converto, nempe ad legitimum hæmorrhoidum fluxum, qui eo tempore communiter se se exerit, quo viri in procreandæ sobolis negotio maxime sunt occupati, hinc anno quadragesimo iste fluxus ut plurimum conspici licet, quo ætatis termino quoque vecturæ & equitationes

ad

ad hunc excitandum affectum haud raro dant ansam. Durat vero hic sanguinolentus fluxus nisi aliis intercipiatur, & impediatur irregularitatibus, frequenter satis per reliqua annorum lustra, usque ad seram senectutem, cum euphoria illorum, qui hos affectus sentiunt. Tandem vero ad notabilem hæmorrhagiam sequiori sexui solummodo propriam, ad menstruum nempe ex genitalibus sanguinis profluxum venio, istum homines fœminini sexus eo præsertim experiuntur tempore, quo viri potentes, & ad generationis habiles evadunt negotium. Hinc initium suum ordinarie fluxus iste sortiri solet ineunte pubertatis ætate, anno nimirum decimo quarto, a quo usque ad quinquagesimum perdurat annum, & singulis mensibus ita suos efformat & producit recursus, ut per trium septimanarum spatium cesset, quarta vero septimana fluere & manare rursus incipiat: rationem autem, cur sanguineus ille e genitalibus mulierum fluxus menstruam servet periodum, quia tempori parcere opus habemus, silentioque præterimus, & benevolo Lectori *Celeberrimi Dn. D. Stahlii dissertationem*, quam *de fluxu mensium secundum & præter naturam* succedente, habuit, maxime commendamus. Nos tamen interim de eximiis congruarum hæmorrhagiarum utilitatibus, quas profecto singularis esse momenti, censemus, quædam adjungere volumus. Non congruæ enim hæmorrhagiæ solum a plurimis ex plethora tanquam ex multorum malorum fonte profluentibus periculis corpus tuentur nostrum, & istud per longum temporis spatium salvum & incolume servant; sed & illud, si ab aliquibus aliorum malorum occupatur speciebus, rursus ab iis liberant, & in pristinos euphoriæ reducunt cancellos. Sicuti Natura enim, si artificiali modo superflua sanguinis copia subtrahatur, non parum levaminis in administranda œconomia sentit vitali; ita etiam illi per spontaneas, & ab intra succedentes congruas hæmorrhagias multum affertur commodi, & salutis, quoniam istæ cum prioribus unum eundemque respiciunt finem. E contrario autem, si per congruas hæmorrhagias, tam artificiales, quam spontaneas non tam salu-

brites

briter corporis ſaluti conſuleretur, profecto multi periculoſi, uti ex Medica praxi conſtat, exiſterent morbi, ut ſunt dolores capitis tenſorii, preſſorii, pulſatiles, æſtuantes, pungentes, & vertiginoſæ ejusdem perturbationes, itemque ophtalmiæ, otalgiæ, odontalgiæ, coryzæ, phlegmatorhagiæ, gravedines, partium glanduloſarum inflationes, nec non pectoris oppletoria incommoda, aſthmatica, ſpaſtica, pleuritica, peripnevmoniaca, cordis palpitatoria, & quæ ſunt alia, præterea etiam vicinarum partium ægritudines, præſertim ventriculi cardialgica, interdum etiam vomibunda pathemata, ut & hypochondriaci ac hyſterici, torminoſi, colici, tenesmodici, ſplenetici, hepatici, nephritici affectus, porro externarum partium laſſitudines, gravativæ ſenſationes, itemque ſpaſticæ tractiones ut arthriticæ, podagricæ, iſchiadicæ afflictiones, convulſiones, febres ac inflammationes &c., a quibus recenſitis malis omnibus hæmorrhagiæ corpus noſtrum ſalvum tutumque conſervare valent. Ne autem quæſtionem quis movere opus habeat: num indiſtincte quævis hæmorrhagia iſtos, quorum mentionem fecimus, auferat, & ſuffocet morbos, an non? Sequenti reſponſione noſtram explanamus ſententiam, dicendo: quod quædam hæmorrhagiæ ſpeciales quarundam corporis partium morbos tollant, & ſanent, quædam vero plura morborum genera, quibus univerſum corpus obnoxium eſt, depellant. Ad priorum claſſem merito hæmorrhagia refertur narium, quæ præſertim capiti, ſi dolore ex nimio ſanguinis confluxu exiſtenti excruciatur, ſingulariter proruptione ſua prodeſt, & angorem mirifice imminuit, id quod etiam propria iſtorum hominum, qui ejusmodi graviſſimis affliguntur, & exagitantur incommodis, atteſtatur confeſſio, cum ardentiſſime hæmorrhagiæ narium proruptionem optant, & anxie efflagitant, dicentes: Wenn ſie nur aus der Naſen bluten könnten, ſo würde ihnen der Kopf viel leichter werden. Ex quibus ſatis ſuperque patet, hæmorrhagiam narium doloris capitis ſaluberrimum eſſe remedium, ut & huc pertinet hæmoptyſis, vomitus cruentus, ac mictus cruentus, hæ licet hæmorrhagiæ ratione incongruorum locorum, per quæ erumpunt, maxime

xime sint periculosæ; aliquando tamen extra ordinem, salubritatem corpori hominum conciliant, & morbosa quædam pathemata solvunt. Nequaquam autem de his hæmorrhagiis sentiendum, ac si utilitates earum annotatis solummodo propriæ essent partibus, siquidem multiplex testatur experientia, quod illæ istos non modo, qui remotas corporis partes, sed istos etiam, qui totum excruciant, & graviter affligunt corpus, aliquando auferant morbos, id quod evidenter ex hæmorrhagia videmus narium, quæ sæpius præter capitis afflictiones, & pectoris ac pulmonum pleuritica, peripnevmoniaca, & asthmatica incommoda, item febres præcipue sanguineas, &c. curat. Tandem ad istam salubritatem, quam proruptio fluxus hæmorrhoidalis parit, me converto. Hunc idcirco sanguinolentum fluxum ad antecedentium hæmorrhagiarum numerum minime referendum esse, censeo, propterea, quod non minus quarundam partium corporis tollit morbos, quam totius corporis incommoda imminuit, & supprimit: quapropter istum nobili illarum hæmorrhagiarum, ex quibus totius corporis partes salutem haurire solent, merito accensendum esse numero arbitror. Res enim per se clara, & nota est, quod ille præter hæc in vena portæ se se exerentia pathemata tam partium inferiorum horrendos, ut ischiadicos, gonagricos, podagricos, rhevmaticos, œdematosos, varicosos affectus, quam etiam superiorum, ut capitis, pectoris, extremitatum congestorias, inflammatorias, rhevmaticas, serosas, spasticas molestias, nec non externum habitum corporis defœdantes & affligentes cacochymicos, cachecticos epilepticos morbos, non minus etiam febres quasdam, ut & nonnullos animi affectus, v. g. maniacos, melancholicos &c. extinguat & depellat, & longævitatem hominibus conciliet, id quod etiam *Dn. D. Præses* optime & erudite demonstravit *in Tractatu de Hæmorrhoidibus P. I. p, 99, it. p. 147. §. XXVII. & p. 400. §. XXIV. p. 412. § XXXVIII.* Admirabilem autem hæmorrhoidum fluxus salubritatem singularis menstrui fluxus longe superat præstantia, quæ miseris fœmellis morbos secundum Hippocratem propter

B uterum

uterum bis patientibus præcipuo esse solet solatio: quapropter etiam, si ante ejus proruptionis terminum maximis affliguntur corporis torminibus, omnem in eo fluxu spem ponunt, fore, ut per istum ab istis acerbis liberentur cruciatibus, id quod etiam propria illarum verba, quæ sub anxia primordialis eruptionis fluxus illius expectatione eloqui solent, satis attestantur, hoc quod veritati sit consentaneum ipsa experientia tanquam rerum magistra, nobis abunde commonstrat. Hinc rem omnibus modis absolutam & veram esse, quis est, qui neget? quod initio mensium non multæ modo præoccupentur, sed etiam actu præsentes fœminarum afflictiones curentur, ut sic initium mensium non immerito dici possit finis præviorum morborum. Quapropter dissertationem, speciminis inauguralis loco, de utilitate initii mensium, quoniam hanc non satis hactenus explicatam esse sentio, conscribere conatus sum, & quædam de *initio Mensium, fine morborum* differere non dubitavi. In hac tractatione autem sequentem servavi ordinem: ut primo generalis initii Mensium usus demonstrem, hisque speciales adjungam; denique etiam ostendam quomodo therapevtica methodo illa obstacula, quæ huic remoram ponunt, & sæpius efficiunt, quo minus ista Mensium hæmorrhagia præscripto a Natura termino legitimum nancisatur successum, commode possint removeri. Quod autem superest, *summum & omnipotentem DEum*, qui mihi Medicinæ Studiis hactenus operam navanti benedictione adfuit sua, ardentibus efflagito precibus, ut etiam hos meos conatus gratia secundare velit cœlesti.

§. I.

SI quid est, quod valetudini fœminarum mirifice conducit, & istarum corpus a variorum molestia morborum liberat, profecto istud saluberrimum Mensium esse initium, existimo: hoc quod veritati sit conveniens, non hodie solum Medici summa

ma experientia & excellenti præditi doctrina ingenue fatentur; ſed jam jam antiquis etiam temporibus Medicos laude eruditionis præſtantiſſimos illud, quod ſcilicet initium Menſium finis ſit præviorum morborum, cognitum perſpectumque habuiſſe, ex *Hippocratis* verbis, quæ in ejus *V. aphor.57.* inveniuntur, ſatis abundeque colligere licet. Dixit enim ſenex *l. c. Si menſtrua non fiant, ex utero morbi contingunt*, quibus indicare voluit, primordium etiam καταμηνίας ad ſanitatem fœminarum integram ſalvamque conſervandam & ad morbos a debili iſtarum corpore arcendos maxime idoneum & proficuum eſſe.

§. II.

Id ipſum quoque experientia innumeris firmis rationibus, & medicis obſervationibus munita confirmat, & ad hæc dilucide commonſtrat: quod primordialis menſium eruptio præter iſtam, de qua jam ſupra mentio facta, ſalubritatem, quam in corroboranda valetudine & in tuenda ab ingruentibus morbis ſanitate præſtat, alia adhuc excellentiori gaudeat utilitate, quam in removendo, ac ſanando morbos actu præſentes & corpus puellarum graviter excruciantes ſufficienter nobis oſtendit.

§. III.

Quapropter ratione atque experientia fretus utilem initii Menſium effectum illum, quem in plenaria innumerabilium morboſorum pathematum extinctione exhibet, in præſenti diſſertatione paulo exactius perpendere & in eadem *de initio Menſium, tanquam fine plurimorum morborum* quædam proponere non dubitavi. Ne quis autem ſibi perſuadeat, me de quovis Menſium initio hæc in medium protuliſſe, placuit, ſtatim differentiam illius rei præmittere, quo inde diverſus etiam effectus eo melius, eoque facilius eluceſcere poſſit.

§. IV.

Eſt itaque initium Menſium vel regulare, vel irregulare, vel ſalubre, vel morboſum.

§. V.

Sub priori intelligitur primordium Menſium, quod ſtato atque ordinato ætatis termino, quo puellæ viri potentes, & ad difficile generationis negotium ſubeundum & perferendum idoneæ exiſtunt, in conſpectum prodire ſolet. Iſtud enim fieri annotamus ſub fine ſecundi, aut initio tertii ſeptenarii, anno nimirum 13. 14. 15. quod autem alterum, irregulare ſcilicet, attinet, iſtud ordinatum & moderatum eruptionis terminum ſervat neutiquam, ſed, vel citius, vel tardius prorumpit, prætereaque vel exceſſive, vel inſufficienter, vel per extraordinaria ſæpius loca ſuccedit, ex quibus anomalicis ſucceſſibus ſole clarius apparet, quod ad claſſem irregularitatis pertineat.

§. VI.

Cum priori, nempe regulari, ſingulariter conſpirat ſalubre Menſium initium, quod non modo debito tempore prorumpere incipit; ſed etiam tacite, placide, ac ſufficienter ſuccedit, atque decurrit, iſtaque incommoda, quæ præceſſa ex plethora, tanquam innumerorum malorum fonte promanarunt & ſuborta ſunt, imminuit, & aufert, nec non reliquo tandem ordinato ſuo recurſu tantum fœminis affert emolumenti, ut per maximum vitæ ſpatium ſalva valetudinis frui poſſint proſperitate. E contrario autem morboſas menſium primitias cum irregulari Menſium initio magna ex parte convenire conſtat. Conſiſtunt vero iſtæ præcipue in anomalico, ac irregulari acceſſu, ſucceſſu, ac decurſu Menſium, quibus omnibus multæ fœmellis contrahuntur moleſtiæ, multique conciliantur cruciatus.

§. VII.

§. VII.

Hæ ſunt itaque diverſæ initii Menſium ſpecies, ſecundum quas etiam diſcrepat ejusdem effectus. Hinc, ſi in præſenti tractatione de ſalubri primordii Menſium effectu ſermo occurrit, non quamvis Menſium primam eruptionem ad illum effectum obtinendum idoneam;me putare, velim exiſtimetis; ſed ad illum aſſequendum adæquatam cauſam (qualis eſt ſalubre Menſium initium, de quo in ſuperioribus dictum) neceſſariam eſſe, quilibet facile judicare poterit.

§. VIII.

Interea tamen negandum non eſſe arbitror, quod aliquando ex tali Menſium initio, de quo non modo nil utilitatis, ſed potius multum detrimenti ſperatur, (quoniam iſtud a recto ſalubris primordii Menſium tramite utplurimum remotum eſſe patet) notabilis emergat ſalubritas: uti hoc ex ſerotino Menſium initio videre licet, quod non raro graviſſima præcedant morboſa incommoda, quæ ad plenariam usque eruptionem perdurant: quando vero illam actualiter cum inſequenti, legitimo, ſufficienti, ac ordinato ſucceſſu, atque recurſu nanciſcitur, plurimos præviorum morborum auſert, eorundemque recurſum præſcindit.

§. IX.

Hanc igitur ob cauſam in hac tractatione præter ſalubris primordii Menſium utiles effectus, illas quoque utilitates, quæ a ſerotina Menſium prima eruptione provenire ſolent, inſimul annotabo, easdemque tam firmis rationibus, quam veris medicis obſervationibus corroborabo.

§. X.

Prius autem, quam ad propoſitum meum progrediar, quædam adhuc breviter circa rubricam hujus diſſertationis monere, neceſſum puto, ne contrarius ex ea-

dem elici possit sensus. Pro mea enim tenuitate promisi quædam *de initio Mensium fine morborum* differere & in lucem conspectumque proferre. Cum vero initium Mensium nequaquam omnium, quamvis multum secum ferat salubritatis, præviorum in quovis subjecto morborum, ob contrariam experientiam, finem dici posse, arbitror: hinc in rubrica initii Mensium allegatum prædicatum minime generice, ac universaliter esse accipiendum, indicare volui; siquidem neminem practicorum fugit, quod in diversis subjectis morbi quidam, qui ante primam Mensium eruptionem jam jam adfuerunt, post legitimum ejus successum, ac decursum molestis suis afflictionibus continuare soleant: ut morbi hæreditarii, item motuum vitia, ex animi pathematibus suborta, &c.

§. XI.

Sicuti enim non omnes cujuscunque generis morbi univocam agnoscunt causam formalem; hinc consequenter non unico sanari & auferri possunt remedio, sed requiritur potius, ut pro speciali discrepantia uniuscujusvis causæ morbificæ diversa quoque adhibeantur remediorum genera: ita res etiam sese habet, cum morbis primitias Mensium antecedentibus, eorundemque remotione, quæ per Menses legitime initiantes, succedentes, ac decurrentes fieri solet.

§. XII.

Istis ergo, quæ circa hujus dissertationis præliminaria monere necessum duxi, præmissis, ad ipsam admirabilem initii Mensium Salubritatem explanandam, & ad eandem in sequentibus tam in genere, quam in specie considerandam sine ulterioribus verborum ambagibus me accingere non dubitavi.

§. XIII.

Ut autem ordine procedam, mearum esse partium video,

video, ante omnia hiſtoricum proponere & explicare conſpectum, & in eodem primario exactius penſitare: num incredibilis initii Menſium ſalubritas omnibus ſubjectis nullo ad temperamentorum varietatem, & ad reliquam circumſtantiarum diverſitatem habito reſpectu ſit familiaris, an ſecus.

§. XIV.

Negandum quidem eſt neutiquam, utilitatem hanc plurimis ſequioris ſexus communem eſſe ſubjectis; ſiquidem multa eorum ante primam Menſium eruptionem morbis ſe implicita eſſe ſentiunt, quibus tandem hac exoptata Menſium proruptione ſuperveniente liberantur: nihilominus tamen quædam horum reliquis in ſalubritate iſta prærogativa antecedunt. Experientia enim & medicæ annotationes ſatis & ſuperflue teſtantur, quod initii Menſium utilitas non in omnibus ſubjectis univerſaliter & indiſcriminatim, uno eodemque modo & gradu ſit obſervanda, ſed quod illa ſecundum diverſitatem temperamenti cujusvis individui diverſum etiam producat effectum.

§. XV.

Hinc illis fœmellis longe major & frequentior contingit, quæ paulo activiori nec admodum irregulari & tergiverſanti gaudentes indole de temperamento participant cholerico & ſanguineo, in quibus temperamentis non animus ſolum & vires, præſentes ad menſtruum ſuſcipiendum & exequendum in ejusmodi ægrotatione negotium deprehenduntur; ſed ad hunc etiam actum exercendum idonea corporis adeſt diſpoſitio, quæ tam in partibus ſolidis, quam fluidis ſe ſe oſtendit: in fluidis enim ſingularem habitudinem ad efformandas congeſtiones, ut per illas hæmorrhagiæ ſuſcitentur uterinæ, adeſſe conſtat; in ſolidis vero notabile fibrarum robur habitare patet, quo congeſtiones

nes melius & expeditius procedant, & expectatæ vasculorum perruptiones, & humorum in iisdem contentorum actuales effusiones citius promoveantur; e contrario autem in fœmellis phlegmaticis & melancholicis temperamentis præditis salubritas initiantium Mensium tanta non est, quantam quidem in supra annotati temperamenti personis deprehendi, deprædicavi. Non enim in his solum omnis excitati animi vigor, ad actum, de quo supra dictum rite suscipiendum, & legitime administrandum, deficit; sed reliqua etiam corporis constitutio ita comparata observatur, ut ad priorem obtinendum scopum plane videatur inepta. Nam in illis, quæ phlegmatico gaudent temperamento, humores ob fluxilitatis nimietatem genuinam sanguinis non admittunt excretionem, ac superflua sua humiditate efficiunt, quo partes fibroso-carneæ debito destituantur tono, & sic ad congestiones allevandas, & actualem sanguinis expressionem excitandam, inhabiles evadant. In melancholicis vero fluidorum singularis crassities ac spissitudo, & excessiva partium densitas & strictura, salubris hujus excretionis initio non mediocre afferunt impedimentum.

§. XVI.

Porro quoque illis præcipue familiaris esse solet subjectis utilitas hæc, quæ mobiliori paulo indulgent vitæ generi: hoc enim non modo tota massa sanguinea in debita conservatur fluiditate; sed etiam de reliquo omnium actionum vitalium, in specie se- & excretoriarum, hinc & menstruæ excretionis hujus initium, successus, ac decursus acceleratur, atque facilitatur. Neque minus illæ initii Mensium præ cæteris salubritati obnoxiæ sunt fœmellæ, quæ diæta utuntur lauta, insimul tamen non nimis crassa, atque spissa; sed potius tenui, ac probe diluta, modice spirituosa, aromatisata: nam per diætam

talem

talem, uti omnium hæmorrhagiarum, nullo habito reſpectu ad loca, ſucceſſus proritatur; ita & in ſpecie per eandem hæmorrhagia muliebris menſtrua non parum incitamenti accipit: præterea illæ quoque initii Menſium ſalubres effectus non infrequenter experiuntur, quæ res ſic dictas non-naturales rite uſurpare didicerunt, quod enim aer, cibus & potus, motus, vigiliæ, animi pathemata, excreta (ſi recte applicentur) circuitum ſanguinis adaugendo, eoque ipſo maſſæ ſanguineæ fluiditatem ac puritatem conciliando; ſomnus, quies & retenta &c. corpori neceſſarias vires reſtaurando, ac conſervando ad citiorem imo feliciorem hæmorrhagiarum proventum & decurſum multum contribuant, ex ſubſequentibus clarius pateſcet. Sic v. g. fœminæ aëri temperatiori, magis tamen calidiori expoſitæ viventes, itemque cibo, potu ac motu in ſuperioribus (ubi de diæta & vitæ genere quædam diſſerui) indicato modo utentes, maxima cum euphoria ſentiunt ac perferunt Menſes initiantes; pari ratione cum illis res conſtituta eſt, quæ vigilias moderate exercitant, quippe quibus corporis aptitudo, animique vigor tam in moralibus quam in vitalibus alacriter adminiſtrandis functionibus inſigniter prolicitur, ac obfirmatur: idem etiam ſentiendum eſt de iis, quarum animus diverſis pathematibus, gaudio, amore, hilaritateque obſeſſus eſt: ſub tali enim animi conſtitutione parum auctior exoritur maſſæ ſanguineæ commotio, qua ſingularem illa nanciſcitur fluiditatem; cæteroquin animalia ut & vitalia negotia longe vegetius atque promtius ſuccedunt. Eodem fere reſpectu & illis ſequioris ſexus ſubjectis in hac ſalubritate præpollentiam adjudico, quæ ordinarias excretiones non admodum negligenter tractant; ſed harum potius ſucceſſum omni ſtudio promovent: rebus namque ſic ſtantibus debita contingit non ſolum

humorum depuratio, craſſarumque ſubſtantiarum recta eliminatio ac defecatio, ut hac ratione non modo puriores, fluidiores, & ad actualem excretionem ſubeundam habiliores evadant; ſed etiam ipſum vitale agens heterogeneitates œconomiam vitalem valde aggravantes debito tempore ac loco congruo e corpore ejiciendo adſueſcit, quaſi actionum excretoriarum ordinatæ adminiſtrationi, ut hinc alias, optimæ quidem qualitatis ſubſtantias, ſola tamen exceſſiva quantitate peccantes, ac œconomiæ vitali oneroſas, (qualis eſt ſanguis ſuperfluus) tempore conveniente, locoque apto ex corpore proſcribat. Salubriter initiantium Menſium idoneis ſubjectis merito annumeranda occurrunt illa, quæ tam in generando, quam excernendo ſanguine peculiari quodam gaudent conſuetudine, de quibus ſcilicet vulgare dicterium, ita ſonans: Daß bey dergleichen Leuten alles zu Blut würde, effatur, quod enim conſuetudo in diverſis hæmorrhagiarum effectibus producendis eximia prædita ſit poteſtate, neminem prudentiorum practicorum fugiet. Huc etiam refero iſta, quæ per hæreditariam diſpoſitionem præ cæteris huic conſecratæ ſunt ſalubritati: hæreditariam enim diſpoſitionem ſatis potentem eſſe ad ſalubres initiantium Menſium ſucceſſus & effectus cauſandos ipſo experientiæ ſuffragio ſole meridiano clarius apparet. His denique etiam, non excluſis aliis, adhuc accenſeo illas fœminas, quæ a prima juventute ſua perverſam medendi methodum fugerunt & abhorruerunt: nam per talem œconomia vitalis ſenſibiliter alteratur, & ad diverſas erroneas actiones producendas ſeducitur, eoque ipſo ad menſtruum negotium regulariter ſuſcipiendum inepta redditur. Contrario autem modo res procedit in illis, quæ prædictis qualitatibus deſtitutæ non ſolum exiſtunt; quin imo ſæpius iisdem e diametro adverſam

degunt

degunt vitam, ut hac ratione fieri aliter haud possit, quam quod alienis his circumstantiis sinister quoque Mensium initiantium emergat effectus.

§. XVII.

Posteaquam vero de subjectis præ aliis in salubritatem hanc propensis verba quædam feci, placet nunc secundum ordinem in procœmio indigitatum, ipsam salutarium effectuum primordii Mensium generalem aggredi relationem: generalis igitur initii Mensium salubritas præcipue se se manifestat generalium causarum morbificarum sublatione, indeque provenientium morbosorum symptomatum extinctione: hinc videmus etiam, quod idem partim superfluum & onerosum sanguinem per congruas vias eliminando, ejusdemque dyscrasiam & vitiosam consistentiam emendando ac meliorando; partim quoque anomalicas istius commotiones temperando ac compescendo plurimorum constituat præviorum morborum finem. Id circo initium Mensium non modo 1) tales molestias, quales puellæ sine singulari quidem sanitatis offensa ac dispendio experiuntur, ex quibus nihilominus tamen multum incommodi ac impedimenti in moralibus æque ac domesticis actionibus rite expediundis sentiunt; sed & 2) alias sonticas afflictiones, sanitatem earundem non parum labefactantes e corpore illarum proscribere, docemur. Priorum classem quod attinet, in omnes notum est, activioris de reliquo temperamenti fœmellas in insolitum quendam animi torporem, segnitiem & aliqualem in somnum proclivitatem incidere, ut exinde adstantes perquam grave sanitatis periculum iisdem ominari audeant, quod etiam sequentibus verbis non raro exprimere solent: es stehe dergleichen Leuten eine gefährliche Kranckheit bevor, oder, es hange ihnen etwas groſſes an; a quibus tamen omnibus molestis hisce invasionibus pri-

 mo

mo menſtruæ excretionis acceſſu ſtatim liberatas & in priſtinum animi vigorem ſe reſtitutas deprehendunt; ſic earundem quædam gravativis ſæpenumero totius corporis ſenſationibus, poſt prægreſſos mitiſſimos motus (quas non raro plenariæ virium jacturæ ac debilitationes excipiunt) afficiuntur, ut hinc non infrequenter exclamare cogantur: *es wäre ihnen nicht anders, als ob man ihnen alle Glieder zerschlagen hätte*; quibus autem perceptionibus adverſis ſuperveniens primordium Menſium optime finem imponit: nec paucæ harum inveniuntur, quæ frequentibus corporis peripheriæ anguſtatoriis oppletionibus vexantur, facillimeque ſanguinis ebullitionibus ac ſpumeſcentiis obnoxiæ ſunt, quarum pariter remotionem per primam Menſium eruptionem pro voto aſſequuntur: porro quoque nonnullæ puellarum copioſis, eisque incommodis ſudationibus vel ex toto corpore, vel ex peculiaribus ejusdem partibus, (ut pedibus, manibus, locis ſubalaribus, ac genitalibus) vel quovis anni, vel certo ſaltim ejus tempore, (ut vernali, autumnali &c.) erumpentibus, non raro fœtorem ſpargentibus & inſignem in cute pruritum poſt ſe relinquentibus aggravantur, contra quas nihilominus tamen initians fluxus menſtruus præſentaneum ſæpe conſtituit auxilium, id quod ante aliquot annos in puella decimum ſextum ætatis annum agente annotare mihi ipſi in patria mea licuit, quippe quæ vernali tempore præ ſudoribus talibus hircum quaſi olebat, ut aliorum hominum conſuetudinem, ob abominabilem iſtum fœtorem, tam pertinaci perſeverantem, continuatione per prædictum temporis ſpatium, fugere opus habuerit, & qui ſudores nullo etiam debellari potuiſſent medicamentorum genere, donec ipſum anno decimo octavo menſtruum proſpere in eadem ſucceſſerit negotium, quod omnem eorum fomitem e corpore miſeræ noſtræ

ſecum

ſecum eduxit: præterea etiam vice plus ſimplici obſervandum occurrit, quod non exigua puellarum pars floridum & athleticum alias aſpectum præ ſe ferentium luridam poſthac larvam induat, & habitu corporis pallido, livido, tumidulo, frigido, maculis latis, flaveſcentibus, vel etiam atropurpureis (quarum priores die Leber-Flecken vulgus appellitat) notato corripiatur; quamprimum vero purgationis menſtruæ initium legitimum ingruit, omnia hæc adverſa pathemata mox evaneſcere incipiunt: item, quando ex virginum cohorte quædam vertiginoſis capitis temulentiis affliguntur, ut ob harum præſentiam neque internorum neque externorum ſenſuum officium debito modo adminiſtrare poſſint; vel, ſi aliquæ ex harum claſſe pectoris quibusdam anguſtationibus, liberam aëris attractionem inhibentibus, extorquentur, quæ præcipue tunc temporis ſenſum earundem incurrunt, quando acclivia loca adſcendere ſe accingunt; vel ſi quædam illarum frequentes abdominis inflationes, ac inteſtinorum volutationes patiuntur, vel etiam quædam appetitus dejectione & nauſeabundis conatibus obrutas ſe profitentur; vel ſi in quibusdam ante primam Menſium eruptionem, præcedente nimirum aut ſpiſſitudine humorum, aut ſtrictura partium, ſalubri huic excretioni obicem figente, tranſitoria quædam dolorifica pathemata, ut tenſoria, ſtrictoria, lancinatoria, diſtenſoria, ardentia, pungentia in abdomine, regione inguinum ac lumborum, ut & in reliquis cum Vena Portæ connexis partibus ſe ſe manifeſtant, quæ ut plurimum eo usque perdurant, donec prima vice menſtruus effluat ſanguis, cujus effluxione non modo hæc, ſed & in antecedentibus indicata ſymptomata exacte finiuntur. Non ſecus res procedit in aliis, quæ in corporis extremitatibus moleſtum, formicantem, ac fremebundum percipiunt ſen-

sum, ut hinc sequentes Medicorum auribus exponant querelas, quando in vernacula dicunt: es lauffe ihnen in diesem, oder jenem Gliede nicht anders, als ob Ameisen darinnen wären; quæ tamen ingratæ & dolorosæ sensationes cum fluxu initiante menstruo sæpius minuuntur, uti idem ex propria annotatione asserere possum, dum haud ita pridem puella quædam nobilis prosapiæ in patria mea sensu tali formicante ac fremebundo in pedibus tam vehementer divexabatur, Medicos ut consulere oportuerit illam, frustraneo tamen cum successu; cum autem præterlapso anni dimidio Mensium fons aperiebatur, hic iterum sua sponte derelinquebat afflictam; denique aliquando etiam accidit, ut puellæ de reliquo sanæ tempore nocturno vel somni inquietudine, vel terrificis ac horrendis defatigentur insomniis, ut exinde corporis marcor subsequatur; simul ac vero initium Mensium regulari & salubri suo successu appropinquat, singula hæc animum illarum deserunt, ut sic pristina iterum fruantur dormiendi integritate. Posteriorum autem quod concernit numerum morborum, sciendum omnino est, quod primarium in eo hæmorrhagiæ obtineant locum: ex medica nimirum observatione luculenter patet, corpus humanum actualibus sanguinis excretionibus non infrequenter ægerrime affici solere. Nam licet quædem hæmorrhagiæ ratione finis nihil portendant mali; nihilominus tamen respectu sinistræ applicationis, tam quoad incongrua loca, quam quoad inadæquata tempora, & irregulares successus multas pariunt molestias, ut idem conspicimus in hæmorrhagia narium, de qua in prooemio asserui, non parum illam in multis subjectis consulere sanitati, quando vero hæc incongruo prorumpit tempore, quo v. g. subjecta hanc patientia vel aliis negotiis implicita observantur, ut in horum expeditione haud exiguum

inde-

inde ſentiant incommodi ac impedimenti, vel quando hæmorrhagia narium tali tempore ſubjecta ſequioris ſexus eruptione ſua invadit, quali per ætatis rationem ob majorem proclivitatem in aliam hæmorrhagiarum congruarum ſpeciem, menſtruam ſcilicet, ad hujus ſucceſſum indiſpoſita aliqualiter exiſtunt, tunc contingit, ut multas proruptione ſæpe ſecum conjunctas habeat doloroſas ſenſationes. Quapropter ſi puellæ aliquando hæmorrhagiis talibus morboſis onerantur, non raro per initium Menſium ad priſtinum ſanitatis reducuntur vigorem. Præter ipſas autem hæmorrhagias ex poſteriorum numero & molimina harum, ut congeſtiones, inflammationes, rhevmatismos, nonnullosque ita dictos catharrhales affectus, item diros illos ſpasmodicos ac convulſivos inſultus corpus puellarum non leviter excruciantes, reliquasque motuum exaltatas adminiſtrationes, ut febres, aliosque motuum ſe-& excretoriorum exceſſus vel penitus ſufflaminare, vel ad minimum mitigare prima menſtrua eruptio aſſolet; Sicuti vero hæc ad exceſſiva motuum vitia conſopienda præſtans eſt auxilium; ita & pari modo in talibus morboſis afflictionibus, quales defectu motuum ſtipatæ, validum ſat conſtituit adjumentum: hinc videmus, quando in puellis quibusdam plenariæ motuum amiſſiones occurrunt, quod eædem perfectam motuum reſuſcitationem per initiantem Menſium fluxum iterum recuperent; vel quando earundem quædam ex motus Tonici debilitatione, viſcerum obſtructionibus, in perfectas non raro indurationes vergentibus ſubjiciuntur, ut inde enormia pullulare ſoleant morboſa ſymptomata, quæ ut plurimum tam diu perdurant, donec ipſe menſtruus promanare incipiat fluxus, in quo omnia prædicta pathemata una cum cauſis ſuis afflictas deferendo ultimum quærunt terminum: nec non morbi ſeroſi, ulcera

manan-

emanantia, cacoœthea haud parum ex eodem levaminis hauriunt. Tandem quoque morbis in initiante fluxu menſtruo exitum quærentibus annumerari merito debent non paucæ moralium functionum læſiones, imo perfectæ confuſiones ac perturbationes; interdum enim fœmellæ maniacis, melancholicis, aliisque crudelibus ac rabidis immerſæ obſervantur furoribus, qui interdum in illud tempus perennant, quo menſtrua excretio primas ſubit eruptionis vices; qua cum omnes ab iisdem geſtatæ furibundæ actiones ceſſant, ut poſthac tales priſtinis iterum integritatis animi incluſæ cancellis ſecundum ſanæ rationis normam degere valeant vitam.

§. XVIII.

Quo autem obſervationis hujus nervus eo magis eruatur, provolvor nunc ad ſpecialiorem hiſtoricam hujus thematis explicationem, & ante omnia perpendere allaboro, quinam ſonticorum morborum præ reliquis per initiantem Menſium fluxum facilioris ſint remotionis. Quamvis plurimæ morbidarum afflictionum ſub prædictis generibus comprehenſarum per initium Menſium a tenero puellarum corpore arceri ſoleant; attamen quædam earundem præ aliis facilius per illud ſanantur: hinc apparet, quod illi morbi, qui cum objecto menſtruæ excretionis arctiorem ac proximiorem fovent connexionem, longe expeditioris ſint ſolutionis. Propterea etiam morbi ſanguinei, ut hæmorrhagiæ, congeſtiones, inflammationes, febres ſanguineæ &c. aliis non obſtantibus circumſtantiis facillime, ſimplicius ſeroſi autem morbi, aliique tardius a primitiis ſolvantur menſium; ideoque nunc perluſtrare placet, quænam ex hæmorrhagiarum genere ſalubritati huic præ cæteris obtemperant! Illos, qui ægrorum reſtitutioni inſudant, latere non poſſe exiſtimo, quod aliquando

quando quædam subjecta menses nondum perpessa diversis hæmorrhagiarum affliguntur speciebus, quæ quidem ratione locorum, per quæ erumpunt, forte congruæ dicendæ, interim tamen ratione successus insignibus eadem exponunt periculis, quod sæpius annotare licet de hæmorrhagia narium, quæ quandoque singularibus capitis doloribus, venarum faciem perreptantium inflationibus concomitantibus, aliisque totius corporis molestis perceptionibus puellas quasdam invadit, prætereaque successu suo nimio vires earundem ita prosternit, ut mortuorum instar Lipothymicis, imo Syncopticis sepultæ humo incumbant, recursibusque suis vel periodicis vel irregularibus tam diu sæviant, quamdiu menstrua delitescit excretio. Parili modo res constituta est cum vicariis ac anomalicis narium hæmorrhagiis, quæ ex vicinis nasi partibus, ut oculis, auribus aliisque faciei locis interdum erumpunt, quando ordinaria narium sanguinis stillicidia vel ob paulo provectiorem ætatis terminum, vel præviam suppressionem, vel alias propter causas ad plenariam devenerunt subsistentiam ac cessationem, aut saltim in impeditiorem delapsæ fuerunt successum: hinc accidit non raro præsente sanguinis ubertate, ventilationem urgente, ut ex erronea methodo eandem prosequatur agens vitale, & cum semel pro sanguinis depletione instituenda erroneam sibi hanc elegerit viam, usque eo tandem illam pro hoc scopo obtinendo satis idoneam retinet, dum meliorem sponte invenit, aut commodiorem per artem demonstratam acquirit; id quod etiam in puellis tunc temporis contingit, quando ordinariam prima vice incurrunt excretionem menstruam, uti idem innumerarum puellarum testimonio luculenter confirmari posset, quod etiam practicorum multi ex diligentiori animadversione fecerunt, quorum

haud exiguum *Dn. D. Præses in Lexico suo reali* observationum medicarum passim adduxit numerum. Ad morbos per initium Mensium sanabiles ex hæmorrhagiis pertinere sputum cruentum inquam, quod frequenter occurrere solet, multumque iisdem infert detrimenti, dum salivam ad concoquendos cibos maxime necessariam pro asservatione ac deglutitione inutilem plane reddit: his porro annumeranda est hæmoptysis, vomitus cruentus ac mictus cruentus, quæ afflictiones morbidæ miseras æque interdum ante primam mensium promanationem corripiunt virgunculas, iisque multum minantur periculi, ut sæpius juniorem amittere cogerentur vitam, nisi per initiantes Menses iisdem consuleretur, ac earundem graviter admodum labefactata sanitas iterum obfirmaretur, & erigeretur: nec non fluxus hæmorrhoidalis, quo itidem puellarum quædam non parum oneris persentiunt, referri huc meretur; siquidem eundem utplurimum sensus ardens, premens, aliaque in intestino recto obvia gravativa symptomata concomitantur, quæ sæpissime vel excessivus vel defectivus successus excipit, ex quo utroque statu magnis de novo rursus exponuntur miseriis. Quod autem hactenus de supra indicatis hæmorrhagiarum speciebus dixi, idem etiam valet de subordinatis earundem sanguinis excretionibus, quas puellæ ex diversis corporis partibus experiuntur, ut, e. g. ex mammis, (*conf. Amat. Lus. Cent. 2. cur. 21. Paræus L. 23. c. 52. Franckenau Sat. Medic. p. 243.*) locis subalaribus, umbilico, regione inguinali, pedibus manibusque &c. *conf. Lexic. reale Dn. D. Præsidis*, id quod mihi ipsi dum temporis, quo manuductione fidelissima Practici cujusdam in patria mea celeberrimi *Dn. D. Donaueri* fruitus sum observare contigit in puella quadam rusticæ stirpis, ætatem XIX. annorum agente, quæ insignibus corripiebatur mammarum titillationibus,

nibus, ut easdem fere unguibus dilacerare coactam se viderit; cum autem tertio die matutino satis tempore lectum derelinquebat, singulari affligebatur tussiculosa commotione, istiusque titillatoriæ sensationis mira adauctione, quæ tam firmiter ad decimam usque meridianam horam continuabant, qua ex dextra mamillarum papilla singulari cum impetu sanguis prosiliit, ut repente accedente animi deliquio lectum rursus petere illam oportuerit; præterlapso triumseptimanarum spatio supra indicata Symptomata de novo recruduerunt, & sic in vigesimum ætatis annum pristinam luserunt tragœdiam, quo tandem prima superveniente Mensium eruptione plenario cessarunt.

§. XIX.

Perspecta itaque initii Mensium salubritate, quam in hæmorrhagiis removendis nobis ostendit, converto me nunc ad ulteriorem pensitationem ipsius, & perscrutari suscipio, quanta eadem sit in moliminum harum extinctione. Quemadmodum hæmorrhagiarum haud exiguus in praxi medica occurrit numerus; ita etiam molimina earundem haud angustum in eadem implent spatium, ut numero priores propemodum superent; siquidem plura eorundem unicam utplurimum respicere solent hæmorrhagiam. Ast, quanquam ingens sit eorundem numerus; interim tamen idem nullam in se complectitur speciem, quæ ab initio Mensium haud removeri posset, ipsaque testatur experientia, quod tam illa hæmorrhagiarum molimina, quæ superiores excruciant corporis partes, quam ista, quæ inferiora, ac cum Vena Portæ consensum foventia loca & regiones ægre afficiunt, exoptatum in eodem adipiscantur exitum: hinc annotandum merito est, quod primitiæ Mensium non solum capitis dolorosis afflictionibus, ut cephalalgiæ sanguineæ & serosæ, iliaco-hæmatiticæ, apoplexiæ

 pro-

prodeunti, cephalææ, hemicraniæ, phrenitidi, ophtalmiæ, oculorum lippitudini, cataractæ, otalgiæ, aurium tinnitui & auditus gravitati ac ſurditati, odontalgiæ, affectibus ſoporoſis, vertigini, coryzæ, Phlegmatorrhagiæ, gravedini, brancho diverſisque capitis efflorеſcentiis, item parotidum inflammationibus, tonſillarum, aliarumque glandularum colli tumentibus inflationibus, nec non anginodeis ejusdem anguſtationibus; ſed & reliquis thoracis, abdominis inferiorumque extremitatum moleſtiis, cardialgiæ, phthiſeos initiis, palpitationi cordis, rhevmatiſmo, pleuritidi, aſthmaticis diverſæ ſpeciei incommodis, tuſſi, in ſpecie vero hypochondriacæ, malo hypochondriaco, hyſterico, ſplenetico, fluxui hepatico, & initianti ſcirrho hepatis ac lienis, colicæ hæmorrhoidali, venarum cruralium varicoſis intumeſcentiis, ac in earundem confiniis oborientibus inflammatoriis, vel eryſipelaceis, vel phlegmonodeis afflictionibus, prætereaque diverſis præternaturalibus corporis quibusdam excreſcentiis ac concrementis, ut polypo narium, cordis, aphthis aliisque his ſimilibus ſpongioſis diverſa corporis loca occupantibus, & externum corporis habitum non raro depravantibus propullulantibus protuberantiis optime aliquando medeantur, uti idem pariter variarum puellarum exemplo confirmari poſſet, quod tamen temporis penuria facere in præſentiarum interdicit, & unica nos contentos eſſe juſſit obſervatione clinica, quam ipſe ex praxi jam laudati viri *Dn. D. Donaueri* annotavi in virgine anno XVIII. proxima, bonæ educationi & laudabili vitæ generi adſueta, temperamenti phlegmatico-ſanguinei menſes nondum experta, ante annuum tempus chloroſi laborabat, inappetentia, ſequebatur laſſitudo artuum & contabeſcentia, reſpiratio reddebatur laborioſa, anxio cum ſono aſthmatico, tandem accedebat

œdo-

œdematoſa tumeſcentia pedum per ſuras aſcendens, quæ, ſi major erat, circa pectus melius ſe habebat, & reſpiratio erat liberior; e contra, ſi minor eadem reddebatur, repellentia per remedia ab aniculis commendata exterius applicata: talibus itaque remotis, ſubſtitutis, præter calorem externum, tranſpirationem moderate promoventibus, tonum leniter roborantibus externis, & per interna, individualibus circumſtantiis reſpondentia Menſium fluxum invitantia remedia per aliquot tempus uſurpata, ſic tandem proveniente fluxu menſtruo communi, & in futurum continuante, eodem liberata eſt hæc perſona a morbido ſuo affectu.

§. XX.

Cum in antecedentibus ſalubritatem initiantium Menſium in morbis congeſtionibus ſtipatis ſe ſe exerentem perluſtravi, tranſitum nunc facio ad ſpaſmos, ut inde penitius paulo inclareſcat, quinam eorundem ſalubritati huic ſint obnoxii. Multis enim ſpaſmis frequenter ſæpe obruitur puellarum cohors, & ipſa teſtatur experientia, quod iidem haud raro excipere ſoleant in puellis prægreſſas congeſtiones: dum enim vitale agens levioribus motuum gradibus finem ſuum propoſitum impetrare nequit, auctioribus ſæpe idem efficere conatur, & hinc ſpaſmodicis ſtricturis adverſum ſibi objectum e corpore ejicere tam pertinaciter intendit, ut fere nullo ab irregulari hac methodo abigi poſſit remedio; quale quid præcipue quoque contingit in quibusdam ſexus ſequioris ſubjectis, quæ pari modo ut congeſtionibus; ita ſpaſmodicis anguſtationibus exponuntur, ut hinc quædam earundem pleuriticis, quædam arthriticis veris & nothis, aliæ iſchiadicis, podagricis, nephriticis ſimplicioribus, aliæ vero actualibus convulſivis motibus afflictæ medicum ſibi expetere opus habeant auxilium, quod tamen ut plurimum tan-

tæ haud eſt utilitatis, quantam quidem miſeræ de eodem mente ſibi conceperunt, & experiuntur potius non modo ſupra indicatorum morborum nihil levaminis; quin imo ſatis notabilem illorum exacerbationem illabuntur, quam indies accreſcentem ad ultimum usque vitæ ſpiraculum retinerent, niſi menſtruus rite initians fluxus miſeras ex eadem eriperet, uti idem ex ſubnexo caſu luce clarius conſpiciendum eſt: opulentorum parentum filia, XIII. annos vivens, temperamenti Melancholico Sanguinei ſolitarium & ſedentarium vitæ genus amans, ad iram proclivis, laudabilia uſurpans alimenta, quoad potum vero in defectu peccans poſt 10. ætatis annum tam quoad caput cephalalgicis, hemicranicis, quam quoad pectus anguſtatoriis & in abdomine torminoſis paſſionibus frequenter vexabatur, idque per aliquot præcipue dies, ſingulis menſibus ſucceſſu temporis valde augebantur hæc pathemata, licet celeberrimæ famæ Medici conſiliis & auxiliis nimis fere numeroſis adſtiterint, & tandem illis ſociabantur convulſiones magis magisve conſpicuæ, ſingulis noviluniorum periodis repetentes, quæ ſubinde poſtea extra dictum tempus, præcedentibus iræ exacerbationibus excitabantur: hinc & motibus convulſivis & reliquæ ægritudini opponebantur medicamenta, quæ convenire quidem, & malum imminuere; ſed omnimode exſtirpare haud valebant, usque dum 15. annum ſuperatum Menſium ſponte inchoans fluxus omnium accuſatorum ſymptomatum finem faciens infallibile dedit teſtimonium, quanta affinitate negotium Menſium dilatatorum cum hoc malo habuerit connexionem.

§. XXI.

Præter ſupra indicatas ſpasmodicas afflictiones reliqua quoque in auctioribus motibus conſiſtentia pathemata, quibus puellarum quædam Menſes nondum perpeſſæ

pesſæ corripiuntur, initio horum exſtirpantur, ut, quando v. g. aliquæ fœmellarum frequentioribus ſpontaneis vomitionibus afficiuntur, *conferat. Dominic. Panerol. Roman. in Pentecoſt. obſ. medic. XXII. p. 26. Pentec. I. de Menſibus per vomitum excretis poſt eruptionem legitimam ventriculum deſerentibus:* quæ tunc temporis inprimis in conſpectum prodire, & exacerbari obſervantur, quo alias ordinaria menſtrua excretio prorumpere ſolet; vel quando aliquæ ex iisdem ſingularibus ardentibus ſenſationibus e dextro ventriculi latere e fundo in Oeſophagum adſcendentibus, quibus interdum ſingultuoſæ diaphragmatis commotiones inſequuntur, moleſtantur; vel ſi aliæ ex harum claſſe ſtrictoriis, tenſoriis, lancinatoriis in inteſtinorum tractu torminibus aggravantur; vel, ſi aliæ illarum periodicis quibusdam ſeroſis aut ſanguinis alvi fluxibus (quos prædicti inteſtinorum dolores plerumq; vel antecedunt, vel concomitantur) corripiuntur. *conf. A. N. C. dec. 2. ann. 5. obſ. 57. it. ann. 8. obſ. 216.*

§. XXII.

Porro quandoque accidit, ut etiam virgunculæ tales febrilibus quibusdam commotionibus, perfectum ſæpenumero typum ſervantibus ſubjiciantur, quave ſuis recurſibus ægrotantes tam quoad corpus, quam quoad vires ita depauperant, ac debilitant, ut debitis rite invigilare haud queant domeſticis ſuis negotiis; id quod in ſpecie dicendum de febribus illis ſanguineis, ut Ephemera, Synocha ſimplici, febre inflammatoria, catharrali benigna &c.; quibus tamen omnibus per primam menſtruam purgationem vice plus ſimplici optimam & præſtantiſſimam afferri medelam, expertum habent miſeræ.

§. XXIII.

Dum hactenus Menſium initiantium ſalubritatem in illis perluſtravimus morbis, quorum præcipuum fundamen-

damentum motibus adauctis vitalibus inest; ita nunc eandem in animi morbosis afflictionibus, quippe quarum primarius fons cum prioribus univocam propemodum agnoſcit cauſam, perſcrutari exordior. Nam uti puellæ ex irregulari & defectivo Menſium ſucceſſu aliquando furibundas producunt actionum moralium adminiſtrationes; ita etiam parili ratione tales, quibus quidem Menſium prima imminet eruptio, quæ ad debitum tamen ſucceſſum ob quorundam impedimentorum præſentiam haud pertingit, easdem ſæpius incidunt, cujus aſſerti veritatem obſervatorum teſtimonio evincere poſſem, qui haud ſemel de puellis maniacis, melancholicis, erotomaniacis, noctambulantibus &c. per initium Menſium plenariæ priſtinæ animi ſui libertati redditis injecerunt mentionem; inter quæ unicum tamen Foreſti allegaſſe ſufficiat, quod in ſcriptorum ſuorum diverſis locis nobis offert.

§. XXIV.

Sequitur jam in ordine ſalubritas initii Menſium reſpectu morborum, defectum motuum innixorum conſideranda, quæ in hiſce morbis tanta pariter eſt, quantam quidem hanc in antecedentium morborum genere extulimus; ſiquidem fœminarum nonnullæ Lipothymicis, Syncopticis, Pareticis, Paralyticis, hemiplectodeis, catarrho ſuffocativo nonnunquam decumbunt; attamen hæc omnia eo tempore, quo menſtrua excretio prima vice promanat, ægrotantes deſerunt, eoque concedunt, quo ordinario eædem iterum uti poſſint partium motu.

§. XXV.

Reſtat denique nunc ponderandum, an initii Menſium utilitas quoque ad ſeri vitia ſananda quadret? Utut enim plurimæ chronicorum morborum ſpecies admodum

dum ſint refractariæ indolis, ut difficillime per artem penitus tollantur; interim tamen plurimis initii Menſium ſalubris efficacia nonnunquam ſatis validam affert opem: hinc videmus, quod quandoque puellarum quædam cacochymicum, cachecticum, leucophlegmaticum, œdematoſum, imo ipſum anaſarcodeum, chloroticum, ſcorbuticum corporis habitum præ ſe ferentes multum per initiantem Menſium fluxum acquirant ſalutis, ut per eundem qnandoque ad ſummum iterum redigantur ſanitatis faſtigium, quod quibusdem puellarum exemplis corroborari poſſet, ſi charta idem concederet; ex quibus tamen unicum hoc annotare libet, quod ante quatuor annorum ſpatium in patria ſubvenit in fœmella XI. annos nata, cacochymici corporis habitus, pallidi aſpectus, laborabat inappetentia, anxiasque circa præcordia ſentiebat preſſiones, poſt aſſumta præſertim gravisſimas, cor vehementer pulſabat, ut ſinguli pulſus viſu notabiliter obſervarentur, in dextro præcipue pectoris latere, & in collo, quæ ipſa pulſus vehementia ſenſibiliter augebatur qualibet corporis commotione licet leniſſima illa fuerit, ſubque his circumſtantiis viribus valdopere depauperata eſt, nocturna quies & ſomnus interceptus &c. imo ipſum corporis incrementum, quod hiſce annis bonos alias facere ſolet progreſſus, impeditum, & plane in decrementum magis mutatum eſt; varia equidem medicamenta paſſim commendata a parentibus ſollicite adhibebantur, at absque ullo fructu, donec ſæpius jam laudati Practici implorata auxilia, per DEI gratiam voto reſpondebant: ultra enim ſemeſtre temporis ſpatium optime inde habuit; ſed poſtmodum eo frequentius recurrere dicta pathemata, quæ omnimode haud ceſſavere, usque dum initio Menſium viam parantia medicamina aliquandiu in uſum vocabantur, & ordinarius eorundem fluxus ex lege artis inſtruebatur,

E paſſi-

passiones hinc omnino desiere, quæ parentibus aliisque maxime ominosæ & periculosæ videbantur, & hac ratione reliquis æque hujus generis affectibus, ut scabiosis, atrophicis, ictericis corporis depravationibus, exoptatissimum sæpe numero constituit solatium.

§. XXVI.

Cum itaque tam generaliter quam spacialiter morborum per initium Mensium sanabilium conspectum historicum exhibuerim; converto me nunc ad rationes ac causalem deductionem tradendam, quo eo magis inclarescat, quod tam experientia quam ratione sit firmatum assertum nostrum: *initium Mensium finem esse morborum*, & cum in antecedentibꝰ illum servavi ordinem, ut primo de hæmorrhagiis, postmodum de congestionibus, & sic porro quædam in medium protuli; ita etiam in hac ætiologica tractatione eodem progredi modo consultum duxi.

§. XXVII.

Hæmorrhagiarum igitur quod concernit classem, sciendum omnino de iisdem est, quod primaria earundem causa inimica sit Naturæ Sanguinis ubertas, quam eadem ex diversis concurrentibus tam externis, quam internis circumstantiis per varia corporis loca eliminare, & sic ab onere hocce liberare contendit. Quemadmodum vero hæmorrhagiæ tales multiplicibus artificialibus adminiculis onerosam sanguinis plenitudinem imminuentibus (quorum optimum est actualis ejusdem subtractio) extingui valent, illarumque recursus præscindi potest; sic idem quoque per Menses regulariter initiantes obtinetur finis, & hæmorrhagiæ illæ molestæ vel ex superioribus vel ex inferioribus corporis partibus succedentes, longe expeditius sufflaminantur, quoniam non modo per illas infensa hæc sanguinis ubertas e loco pro excretione hac satis idoneo ejicitur; prætereaque causa

hæmor-

hæmorrhagiarum activa loco huic excretorio naturali, ex naturali ordine adſueſcit, & ex hac conſuetudine priora loca iterum derelinquit, & cum de reliquo tali tempore ſingularis in puellarum corpore motuum alteratio, variorumque organorum mutatio animadvertitur; illa mediante quoque aliorum minus congruorum locorum deſertio mirum in modum acceleratur, & ſic recurſus talis hæmorrhagiarum præoccupatur.

§. XXVIII.

In prægreſſa hiſtorica relatione verba inſimul quædam feci, de utilitate initii Menſium in congeſtionum genere eradicando conſpicua, idemque rationi maxime conſentaneum eſſe, ex ſubſequentibus liquebit: quodſi enim earundem originem accuratius paululum ſub trutinam vocemus, tunc eandem in maſſæ ſanguineæ anomalica commotione latentem deprehendimus, qualem vitale agens nulla alia ex ratione inſtituit, quam ut ſinceri ſanguinis eliminationem perpetret, quam vero ex diverſarum circumſtantiarum præſentia pro voto aſſequi nequit, ut hinc neceſſe habeat congeſtiones humorum ad alias corporis dirigere partes, ibidemque ejusdem exonerationem urgere, quibus hæmorrhagicis conatibus tam diu ſæpe pertinaciſſime inſiſtit, donec aliquando ſcopum ſuum tam ſollicite deſideratum, impetraverit, quo denique omnia hæc molimina hæmorrhagica acquieſcunt, & tranquillantur; id quod commodiſſime per primam menſtruam eruptionem ſupervenientem perficitur, quippe qua omnis in corpore puellarum ſubortus ſanguinis hæmorrhagiam actualem reſpiciens affluxus intercipitur, atque contemperatur.

§. XXIX.

Eadem ratione initium Menſium puellarum quarundam inflammatorios prægreſſos morbos ad feliciorem diſponit exitum. Nam dum ſanguinem ſuperflu-

um tanquam singulare actus hujus discussorii impedimentum e medio tollit, inflammationis citiorem resolutionem promovet, dum vero hostem œconomiæ vitalis sæpius jam jam indicatum, sanguinis superfluam copiam puto, ex confiniis ejusdem proscribit, atque expellit, illius insimul resultus infringit.

§. XXX.

Non autem solis his morbidis afflictionibus utilitas primordii Mensium propria existit; verum etiam eandem toti spasmorum generi communem ex rationis lumine ad judicandam esse, censeo: siquidem ipsam eorum causam, superfluam scilicet sanguinis copiam, ejusque vitiosam consistentiam suffocat, ac demeliorat, eoque expedit, quo horrendæ illæ motuum exacerbationes consopiantur, ut sic sublata causa effectus quoque tollatur. Æqualem fere initii Mensium salubritatis gradum in reliquis auctiori motuum administratione consistentibus afflictionibus annotavi; multæ enim puellarum vehementi sæpe vomitione, soda, singultu, aliisque in hypochondriis ac intestinorum tractu se se exserentibus strictoriis, tensoriis, punctoriis, lancinatoriis doloribus, (quos aliquando actuales serosi alvi fluxus vel antecedunt, vel comitantur) excruciantur, quo frequentissime non nisi nuda molimina plenariam sanguinis eructationem in ventriculum, aut in ipsam intestinorum cavitatem effusionem minitantia cum prima vice prorumpentibus Mensibus ultimum hac ex ratione subeunt continuationis terminum, quoniam initium sanguineæ hujus excretionis principii vitalis intentioni affatim satisfacit.

§. XXXI.

Pari passu cum Febribus præcipue sanguineis, ut Ephemera, Synocha &c. res constituta est, quæ a Natura idcirco instituuntur, quæ plethorica corporis constitu-

ſtitutio per imminutionem a nocendi ſua potentia arceatur, quando autem huic commodior ſubminiſtratur per Menſium initium via, actus febriles illos reiterare prorſus abſtinet.

§. XXXII.

His morbis finitima ſunt animi morboſa pathemata, de quibus in antecedentibus aſſerui, quod etiam illorum morborum cenſum incurrant, qui primitiis Menſium, ni plane ſuffocentur, notabiliter tamen mitigantur: quo autem & hujus phænomeni ratio innoteſcat, annotandum eſt, quod triplici ratione idem perpetretur; ſiquidem tales morbi ex triplici communiter progerminant fonte, quorum alterum ſuperflua humorum copia, alterum vero vitioſa eorundem conſiſtentia, tertium irregularis motuum adminiſtratio conſtituit: cum vero initium Menſium ea ratione, qua ſuperfluum ſanguinem imminuit, eoque ſpiſſeſcentiam corrigit, ac incarcerationes ſubnatas diſſolvit, motuumque vitalium tergiverſantium alterationem prolicit, menti puellarum inſanæ priſtinum iterum ſanæ rationis reddit uſum.

§. XXXIII.

Allegandæ jam veniunt cauſæ, propter quas motuum defectiva vitia eidem ſalubritati dicata ſtatuminavi, quæ cum prioribus in unum collimant ſcopum; ſicuti enim ad hos quoque affectus curandos ſanguinis depletio, motuumque alteratio imprimis vero reſuſcitatio requiritur, quæ duplicia ſumme neceſſaria requiſita, optime Menſium ſubminiſtrant primitio.

§. XXXIV.

Agmen denique in cauſali hac relatione morbi ſeroſi claudunt, de quibus ſciendum ante omnia eſt, quod difficilius longe iſtis, quorum in ſuperioribus mentio facta, per ſalubrem huncce fluxum initiantem auferuntur: illis enim non tam vitioſa quanti-

tas & sola consistentia; sed qualitas potius alterata culpanda occurrit, & cum per initium Mensium positiva depravatæ istius qualitatis emendatio ex amussim haud speranda sit; ita plenaria multo minus horum morborum exstirpatio expectanda; interim tamen, quando sub eorum præsentia Mensium initians fluxus se rite sistit, multum in eosdem redundat ex illo levaminis: nam per eundem a sero pessundatæ massæ sanguineæ aliquo modo acceleratur correctio, ejusdemque per partes poroso-cibrosas promovetur progressio, se- & excretionum quoque ordinatus facilitatur successus, ut hinc humores puriores atque fluidiores fiant, quo tandem medicis adhibitis auxiliis eo citius debellentur.

§. XXXV.

Antequam tractationi huic colophonem imponam, mearum esse partium reminiscor adhuc indicare, quomodo salubris hujus excretionis initiantis successus tam per remotionem huic remoram ponentium obstaculorum, quam per positivam promotionem allevari, ac exinde emicandi utilitate, anxie eandem efflagitantes puellæ eo citius ex voluntate frui queant.

§. XXXVI.

Quapropter nunc ad obstacula prius depingenda calamum admoveo; quæ in positiva & privativa commode dispescuntur.

§. XXXVII.

Quorum inter priora primarium occupat locum, defectus virium abigendi, humorum congestiones versus uterum dirigendi, eosq; ibidem expellendi: qui scopus præcipue in valetudinariis valdopere exhaustis, extenuatis aut phlegmaticis, in quibus ad omnes actus iners Natura est, occurrit annotandus. Secundarium autem erronea motuum applicatio sibi vendicat locum, quando scilicet commotiones menstruam primam excretionem respicientes aliorsum deflectunt, & anomalica hac administratione causantur, quo expectatum Mensium initium recte succedere nequeat.

§. XXXVIII.

Ex privativorum classe in frontispicio quasi collocata est famosa illa depravata humorum excernendorum consistentia atque crasis,

crasis,eorundemque insufficiens quantitas. Alterum e contrario partium sive viarum, per quas humores transprimendi nimia constituit strictura, quæ impedit, quo minus humores penetrare per easdem valeant. Tertium, idemque privativorum obstaculorum ultimum est illarum obstipatio, ab extrinseca utplurimum pendens causa, quam vel mola, vel consolidatio post ulcerationes, variæ excrescentiæ vel uteri cervicem & orificium, vel vaginam ejus obdurantes suppeditat.

§. XXXIX.

Indigitatis hac ratione obstaculis initio Mensium salubri obicem figentibus, remotio nunc eorundem indicanda venit, quæ triplici maxime instituitur methodo pharmacevtica nempe diætetica & chirurgica.

§. XL.

Priorum ergo positivorum obstaculorum ablationi adæquata ex foro potissimum pharmacevtico ac diætetico petita extant remedia; eorundemque primum excitationem motuum, ultimum debitam horum directionem, ac in ordinariam viam reductionem, tam invitatione derivatoria, quam cohibitione repulsoria ab illo loco, ad quem in detrimentum hujus excretionis directi perpetrandum exigit.

§. XLI.

Priori indicationi, motuum resuscitationem pro fundamento habenti, remedia nervina, balsamica humorum massam blando suo sulphure leniter commoventia, eoque nervis robur adaugentia, ut herbæ sic dictæ nervinæ, cephalicæ, uterinæ &c. satisfaciunt: pro ultimo autem scopo, ordinatam motuum directionem concernente adimplendo optima fons chirurgicus objicit auxilia, & consistunt præcipue in VSione & Scarificatione inferiorum partium circa eminentiores Lunæ Phases administrata, frictiones quoque & diversa balnea tunc temporis instituenda, quo apparatus quidam ad negotium Mensium exsurgunt; porro pediluvia, stimulo præsertim salino acuata, remedia blande laxantia, fotus, & suffimigia &c. hic non incommode adhibentur.

§. XLII.

§ XLII.

Privativorum nunc ſequitur ſubjugatio,& tam illorum,quæ humores attingunt,quam quæ in viis ſeſe oſtendunt: inter priora ante omnia humorum ſpiſſitudo, vitioſa craſis ac inſufficiens quantitas refertur, quem in finem partim attenuantia, & humorum maſſæ debitam iterum fluiditatem conciliantia; partim reſolventia ac ejusdem depurationem promoventia; partim nutrientia, & humorum maſſam adaugentia proſunt. Reliqua adhuc privativorum obſtaculorum, quorum alterum in viarum ſtrictura, alterum in extrinſeca earundem obſtipatione hæret, medicis nunc quoque e medio tollenda ſunt auxiliis: priorem quoad reſpectum, ſtricturam talem relaxantia ac demulcentia tam externe quam interne præſcribenda ſunt, & quidem interne temperantia, cinnabarina, Nitroſa ac leniora anodyna, vel Eſſ. temperantes ac leniores ſedativæ, emulſiones ex ſem. & aquis demulcentibus paratæ, aliaque his ſimilia medicamina; ad externa autem inſeſſus ex herbis & rad. emollientibus compoſiti, peſſaria ex ejusmodi ſpeciebus collecta, injectiones per metrenchytam, vel denique Glauberi clyſma uterinum vaporoſum &c. pertinent. Obſtipationi denique illarum gratificandi chirurgica imprimis adminicula adhibenda veniunt, quibus illa objecta hanc proritantia auferuntur: cæterum tali in molæ præſentia & interna quædam pellentia circumſpecte ac prudenter propinanda ſunt, quibus merito annumerandæ pil. Balſam. Stahl. & Becher.

§. XLIII.

Præſtitis igitur in Prooemio exhibitis promiſſis nihil amplius addendum eſſe arbitror, quam quo Numen Divinum ſubmisſisſimis compellem precibus, ut in futuris practicis conatibus, ſicuti hucusque a latere mihi fuit, in poſterum asſiſtere, eosque in ſui ipſius gloriam proximique ſalutem dirigere velit.

